

3-дәріс

ҚАЗАҚСТАННЫҢ
АШЫҚ
УНИВЕРСИТЕТІ

ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫҚ МЕНШІК ҚҰҚЫҒЫ, 2-БӨЛІМ

Дизайнды тіркеу: бас тартуға және
тексеруге негіздеме

Бас тартуға және тексеруге негіздеме.

Дизайн өтінішін тіркеуден бас тарту белгілі бір негізде ғана болады.

Тіркеуші:

Егер өтініш Заңның талаптарына сәйкес келмесе, тіркеуден бас тарту мүмкін.

Егер өтінімді дизайнның иесі болып табылатын тұлға және тиісті жерінде Ұлыбританияда тіркелмеген дизайнға құқық иесі жасамаса, тіркеуден бас тартуға міндетті. Егер дизайн «дизайн» түсінігіне сәйкес келмесе, тіркеуден бас тартуға міндетті. Егер дизайн оның қызметімен анықталса, тіркеуден бас тартуға міндетті. Дизайн мемлекеттік саясатқа және қоғамдық моральға қайшы болатын болса, тіркеуден бас тартуға міндетті. Егер дизайн Заңның А1 тізімінде көрсетілсе, тіркеуден бас тартуға міндетті.

2006 жылдың 1 қазанынан бастап, Тіркеуші өзектіліктің және жеке сипаттамалардың жетіспеушілігін негізге ала отырып, дизайнерды тіркеуден бас тартуға құқығы болмағандықтан, осы өзгерістерге байланысты Тіркеуші дизайнның өзектілігі және жеке сипаттамаларына тексеру жүргізбейді.

Бұл мәселелер жарамсыздық туралы істерінде тек сот тәртібінде ғана немесе дизайнға қатысты құқықты бұзу бойынша қарсы талап ретінде ғана талқыланады. Ұлыбританияда дизайнерды тексеруді тоқтату салдарының бірі ретінде, дизайнерды тіркеген соң, олардың жарамдылығын таласқа салу маңыздылығы артып кетті.

Тіркеу және жариялау

Тіркеу кезінде өтініш беруші сертификат алады және дизайн тексеру үшін ашық болады. Тіркеу фактісі ретінде (тіркеу процедурасының үш айлық кезеңіне қарамастан) өтінім берілген күнді тану қалыптасқан. 2006 жылғы реформалардың құрамдас бөліктерінің бірі тіркеушінің барлық жаңа дизайнерды қарау үшін қол жетімділікті ашуы болды. Ал, 2014 жылғы реформалардың тағы бір құрамдас бөлігі – құжаттарды онлайн тексеруге болады.

Еуропалық Одақтың зияткерлік меншік жөніндегі ведомствосында дизайнға қатысты құқықты тіркеу ерекшеліктерін қарастырайық. Еуропалық Одақтың тіркелген дизайнын қорғау (ары қарай-Қауымдастық дизайн) Аликанте (Испания) қаласындағы Еуропалық Одақтың зияткерлік меншік жөніндегі ведомствосына тікелей өтінім қалдыру арқылы немесе қатысушы-елдердің жергілікті кеңселерінде алынады. Процедура Қауымдастық Дизайнының Ережесімен және Қауымдастық Дизайнын Қолдану Ережелерімен реттелген.

Өтінім

Өтінімге қол қойылуы тиіс және ол мынадай пункттерді қамтуы қажет: тіркеуге өтінім беру Өтініш берушінің есімі және мекенжайы (бар болған жағдайда өкілдің де есімі және мекенжайы) дизайн бейнесі өнімнің кескіндері, дизайн қолданылайын деп жатқан өнімнің анықтамасы (индикация) басымдылықтары туралы кез-келген орынды мәлімдеме тілге қатысты анықтамалар 230 еуро мөлшеріндегі тіркеу алымын төлеу. Сонымен қатар, өтінім сипаттау, жариялауды (хабарлау) кейінге қалдыру, жіктемеге сілтеме жасау, дизайн жасаушыны/дизайнерді атап кетуді қамтуы мүмкін. Олардың ішіндегі ең бастысы – Дизайнды бейнесі және оның сипаттамасы. Егер өтінім қажетті ақпаратты қамтымаса, Ведомство өтінім беру күнін мақұлдамайды (бекітпейді).

Сурет

Сурет «қара немесе ақ түстегі форматтағы дизайнның графикалық немесе фотографиялық репродукциясынан» болуы керек. Әрбір сурет кемінде бір «шолу» және ең көп дегенде құп «шолу» нұсқаларын қамтуы керек. Сурет – қорғауға қажетті дизайн ерекшеліктерін түсіндіру құралы болып саналады. Кескіннің анық және толық болуы өте маңызды, дизайнға қатысты ештеңе де ойға келмеуі тиіс.

Сурет тек бір дизайнды қамтуы керек. Мысалы, қайталанатын кескін (шаблон) тіркелген жағдайда, дизайнның кескіні аяқталған кескінді (шаблон) және қайталанатын элементтің жеткілікті бөлігін көрсетуі керек. Егер кескін кітап бастыратын гарнитурадан тұратын болса, онда ол толық әліпбиді, барлық араб цифрларын және бес жол мәтінді қамтуы керек.

Сурет әрбір дизайн үшін бір ғана сипаттау болуы мүмкін. Сипаттауға қойылатын талап – ол 100 сөзден аспауы керек (өзектілікке, жеке сипаттамаға немесе дизайнның техникалық құндылығына қатысты емес).

Сипаттама екі мақсатта қолданылады:

1. Жағымды мәнерде дизайнның аспектілерін баяндау;
2. Теріс мәнерде дизайнға қатысты құқық қорғауда өтініш беруші қамтымайтын ерекшеліктерді жоққа шығару.

Көптеген дизайнер

Жүйені қысқа мерзімді дизайнер үшін қаржылық тұрғыдан тартымды ету үшін, бір өтініште бірнеше дизайнерды енгізу тәжірибесі бар. Бірнеше өтініштер дизайнер Локарно конвенциясының бір класы аясында, өнімдерге қолдану үшін қолданылғанша рұқсат етіледі. Бірнеше дизайнерды қамтитын өтінішті бөлуге болады. Қазіргі тәжірибе көрсеткендей, бірнеше дизайнерды бір өтінішпен беру кеңінен тарағандығын көрсетеді.

Құпия дизайнер және шегерілген жариялау (хабарлау)

Заң құпия дизайнерді 30 айға дейін жарияланбаған күйінде қалдыру мүмкіндігін қарастырады. Бұл тәжірибе белгілі бір өтініш берушілермен кеңінен қолданылады, себебі ерте жариялау дизайнды пайдаланумен байланысты коммерциялық операцияның сәттілігіне қауіп төндіріп немесе жойып жіберуі мүмкін. Өтініш беруші жариялауды кейінге қалдыруды қаласа, өтініш беруші дизайн суретін дайындауды қажет етпейді және әр дизайнның көшірмелерінің 5 данасын беруді жөн көруі мүмкін (бірақ өтініш беруші талаптарға жауап бергісі келсе, ол 2D форматында болуы керек).

Кейінге қалдыруға сұратым қажет және ол 40 еуро мөлшеріндегі кішігірім төлемді қажет етеді (120 еуро мөлшеріндегі дизайнды ақырғы жариялау бағасынан бөлек). Дизайн құрастырушыны тіркеу. Ерекше назар аударуды қажет ететін ЕО жүйесінің ерекшеліктерінің бірі – дизайн жасаушы (немесе дизайнды жасау тобы) ведомствоның алдында және тіркелімде аталуға құқығы бар болатын, тіркеу «моральдық» құқығы. Әрине, процессуалды ережелер өтініш жасаушыларды айтуы мүмкін (бірақ қажет етпейді) делінген кезде, бұл бүртүлі көрінуі мүмкін. Дизайн жасаушы оның қалауы бойынша аноним болып қалу мүмкіндігі бір себептердің бірі болуы мүмкін. Бірақ нәтижесінде «айтылу мәселелі қалай шешілуі керек» деген сұрақ реттелмеген күйде қалды. Зерттеушілердің пікірінше, егер жасаушы дизайнның заңды иесі ретінде дұрыс көрсетілмеген болса, еске салу құқығын жүзеге асырудың ең айқын жолы, Еуропалық Одақтың Зияткерлік меншік ведомствосына талаптарды жіберу мүмкіндігін пайдалану керек.

Бас тартуға және тексеруге негіздер

Еуропалық Одақтың Зияткерлік меншік ведомствосы дизайнерді тексеру бойынша жұмыстар жүргізбейді. Мұның себебі – өтініш берушілер үшін процессуалдық кедергілердің азаюы, бағасының төмендеуі және жеңіл қол жетімділік.

Тексерудің өзі қымбат, күрделі және дәлелсіз болып табылады және тараптар арасындағы даулы мәселеде белгілі бір дизайнның шынайылығын анықтаған дұрыс. Дегенмен, шартты тексерістер бар, солардың аясында, егер Ведомство дизайн анықтамасына сәйкес келмейтін немесе мемлекеттік саясат пен қоғамдық моральға қайшы келетінін «байқайтын» болса, ведомство өтініш берушіні хабардар етеді. Өз кезегінде, егер өтініш беруші наразылық білдіруден өзін қорғай алмаса, Ведомство өтінішті қабылдамайды. Дегенмен, Ведомство ескі дизайннан қабылдай алмайтынын атап өткен жөн.

Тіркеу және жариялау

Өтініш Ведомствоның талаптарына сәйкес болғанға дейін, Ведомство дизайнды тіркеуге және (жариялауды кейінге қалдыру жағдайларын қоспағанда) дизайнды Қауымдастықтың Дизайн бюллетенінде жариялауға міндетті. Жарияланған дизайнерлік тіркеу – суреттерден, өнімнің көрсетілімдерінен (индикация), дизайнды жасаушының атынан тұрады, бірақ өтінішпен берілген ешқандай сипаттауларды қамтымайды.

Қауымдастықтың тіркелмеген дизайнына құқық

Қауымдастықтың Тіркелмеген дизайнерларының айрықша ерекшеліктерінің бірі – олардың тіркеуден тәуелсіз болуы.

Кітап: Интеллектуалдық меншік құқығы, 2-бөлім
Дәріс: Дизайнды тіркеу: бас тартуға және тексеруге негіздеме
Дәріс авторы: Құлтай Адилова

Қауымдастықтың Тіркелмеген дизайнының құқығы — белгілі бір шарттар орындалған кезде, автоматты түрде пайда болады. Қауымдастық Тіркелмеген дизайнына иелік етуге өтініш беретін тұлға екі нәрсені жасауы тиіс:

Дизайн бастапқыда Еуропалық Одақ шеңберінде жұртшылыққа қол жетімді екенін көрсету. Дизайнға қатысты құқықты бұзу туралы дауда Қоғамдастықтың тіркелмеген дизайнының бар екендігін дәлелеу жиі кездеседі.

Қауымдастықтың тіркелмеген дизайнына меншік туралы өтініш беретін тұлға, жарияланым құқықты бұзу болжамына қатысты үш жылдық мерзімде жарияланғанын дәлелдеуі керек. Қауымдастықтың тіркелмеген дизайнының құқығы Еуропалық Одақ аумағынан тыс жерде жариялану фактісінен туындауы мүмкін емес, өйткені бұл жариялау Еуропалық Одақта орын алатын міндетті талап болып табылады. Егер дизайн ЕО-дан тыс аумақта ашылса, онда бұл жоба дизайны Қауымдастықтың тіркелмеген дизайны ретінде қорғалмай ғана қоймай, сонымен қатар дизайнды тіркеу мүмкіндігі (өзектіліктің жетіспеушілігіне байланысты) бұзылады. Мұндай жағдайда, өтініш беруші үміттен алатын жалғыз нәрсе – белгілі бір жағдайларда ғана берілетін бір жылдық жеңілдік кезеңі.

Қауымдастық дизайнының жеке сипаттамаларын неден тұратынын көрсету. Бұл дегеніміз, өтініш беруші өз дизайнын көрсетіп қана қоймай, «жұртшылыққа бұрыннан қолжетімді болған, ақпараттандырылған қолданушыға кез-келген дизайннан жалпыға ортақ әсер қалдыратын өзгешелігін» тудыратын дизайн элементтерін көрсетуі керек. KAREN MILLEN-нің DUNNES STORES-ке қарсы сот ісінде Ирландияның Жоғарғы соты жауапкердің аргументтерін қабылдамады, себебі өтініш беруші Қауымдастықтың тіркелмеген дизайнынның құқығын анықтау үшін, дизайн жеке өзгешелікке ие екендігін дәлелдеуі қажет. Бұл аргумент Қауымдастықтың тіркелмеген дизайнды тіркеу түріндегі ауыртпалықты талап етпейді, қорғауды ұсынумен нарықты өмірі қысқа дизайнермен қамтамасыз етуі керек еді деген негізде сотпен мақұлданбады. Бұл тіркелген дизайнерды қолданатын тұлғаларға қарағанда, тіркелмеген дизайнның өтініш берушісіне үлкен ауыртпалықты салатын еді.

ӨНЕРКӘСІПТІК ҮЛГІ АВТОРЫНЫҢ АВТОРЛЫҒЫН БЕЛГІЛЕУ

ЕО жүйесінің назар аударылуы тиіс тағы бір ерекшелігі – өнеркәсіптік үлгі авторының авторлығын белгілеудегі «моральдық» құқы болып табылады, яғни автор (немесе авторлар тобы) «Мекемеде және тізілімде автор ретінде көрсетілуге» құқылы». Бұл ретте процедуралық ережелерде авторды өтінімде көрсету міндетті емес деп көрсетілгені түсініксіз. Бұл өнеркәсіптік үлгі авторының осындай тілек білдірген жағдайында анонимді болып қалуы үшін қарастырылған болуы керек, алайда, бұл жағдайда авторлықты көрсетумен байланысты мәселелер қалай шешілетіні түсініксіз болып қалады. Комиссия нақты ережелерді енгізбейінше, қолданыстағы құқықтық процедураларды пайдалану қажет. Егер өнеркәсіптік үлгінің заңды иегері әзірлеушіні автор ретінде көрсетпесе, оның құқығын қорғаудың айқын әдісі – Еуропалық Одақтың Зияткерлік меншік жөніндегі мекемесіне қарсы шағым түсіру болады. Бәлкім, авторлар тобы мен жеке авторлар арасындағы даулар Еуроодақтың өнеркәсіптік үлгілері мәселелері жөніндегі ұлттық соттарында реттелуі қажет шығар және олар Мекемеде және тізілімде автор ретінде аталуға кімнің құқығы бар екендігі туралы қаулы шығаруы тиіс. Осындай қаулы Еуропалық Одақтың Зияткерлік меншік жөніндегі мекемесіне қарсы кейінгі іс-әрекеттер үшін негіз болуы мүмкін. Көрсетілген шаралық қиындықтар әзірлеушілерді автор ретінде көрсетілу құқығынан айтарлықтай дәрежеде айырады.

Қандай жолды таңдау керек?

Егерде тіркелген құқықтардың екі түрінің біреуін таңдау керек болса, онда Қауымдастықтың тіркелген дизайнының құқығы Ұлыбританияның тіркелген дизайнының құқығымен салыстырғанда тиімді болып саналады. Құқықты қорғау әрекетінің Еуропалық Одақ аумағында таралуы, қаржылай шығындардың аз болуы, өтініш беру кезіндегі әкімшіліктік тарапынан жайлылықтар, жариялау мерзімін шегеру сияқты бірнеше себептерді айтуға болады.